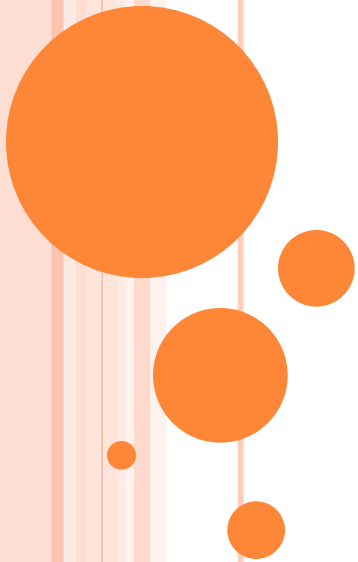

„DEM MÄDCHEN DIE HAARE“

Külső birtokossal rendelkező szerkezetek a
németben

A KÜLSŐ BIRTOKOS HÁROM TÍPUSA

A)

Csak olyan igékkel képezhető, melyek megengednek „érintett” szerepű vonzatot vagy szabad határozót :

1.

Der *junge Mann hat den* *Frauen*
ArtDefNomMask fiatal férfi aux ArtDefDat asszonyPIDat

die *Geldbörsen weggenommen.*
ArtDefAccPI pénztárca elveszPerf

A fiatalember elvette az asszonyoktól a pénztárcá(i)kat.

A KÜLSŐ BIRTOKOS HÁROM TÍPUSA

B)

A dativuszi birtokozóhoz tartozó birtokszó valamilyen elidegeníthetetlen birtokot, testrészt jelöl.

2.

<i>Ubul</i>	<i>hat</i>	<i>den</i>	<i>Kindern</i>	<i>den</i>	<i>Kopf</i>	<i>gestreichelt.</i>
Ubul	aux	ArtDefDatPI	gyerekPIDat	ArtDefAccMask	fej	simogatPerf

Ubul megsimogatta a gyerekek fejét.

A KÜLSŐ BIRTOKOS HÁROM TIPUSA

C)

Igazából az A) egy altípusa, formailag egybeesik néhol több délnémet nyelvjárásban használt nem külső birtokossal, de nem azonos vele.

3.

<i>Ubul hat dem</i>	<i>Bürgermeister sein</i>	<i>Haus</i>
Ubul aux. ArtDefDatMasc	polgármester	övéPossMascSg3
		ház

angezündet.

felgyújtPerf

Ubul felgyújtotta a polgármester házát.

A) TIPUSÚ SZERKEZETEK: A RÉSZES HATÁROZÓ MINT KÖTELEZŐ VONZAT A DITRANZITIV IGÉK

1) A pozitív adás igéi :

- geben ad
- schenken ajándékoz
- anbieten felajánl, felkínál
- zeigen mutat
- angewöhnen rászoktat
- beifügen hozzácsatol, mellékel

4.)

Der *Briefträger* *gibt* *der* *Oma*
ArtDefNomMasc postás ad ArtDefDatFem nagymama

das *Paket.*
ArtDefAccNeutr csomag

A postás odaadja a nagymamának a csomagot.

2) A KÖZLÉS IGÉI :

- versprechen megígérni v-kinek v-mit
- mitteilen közölni v-kivel v-mit
- beibringen megtanítani v-kit v-mire
- übelnehmen rossz néven venni v-kitől v-mit
- verweigern megtagadni v-kitől v-mit
- verdanken köszönhető v-kinek v-mi
- beichten meggyón v-kinek vmit

5.

Der *Onkel* *hat* *ihm* *das* *Lesen*
ArtDefNomMasc bácsi aux PronDatMasc ArtDefAccNeutr olvasás

beigebracht.

megtanítPerf

A bácsi megtanította olvasni.

3. A NEGATÍV ADÁS IGÉI

- abnehmen átvenni v-kitől valamit
- stehlen ellopni valakitől valamit
- wegnehmen elvesz valakitől valamit
- mitnehmen magával visz/elvisz valakitől valamit

6.)

Der *junge Mann hat* *der Dame* *den*
ArtDefNomMask fiatal férfi auxSg3 hölgyArtDefDatFem ArtDefAccMasc

Diamantring *weggenommen.*
gyémántgyűrű elveszPerf

A fiatalember elvette a hölgytől a gyémántgyűrű(jé)t.

A SZERKEZET

7. *Der junge Mann hat der Dame den Diamantring weggenommen.*

8. * *Der Dame den Diamantring hat der junge Mann weggenommen.*

A KÖTELEZŐ ÉLŐ JEGY

9.

**Die* *Einbrecher haben* *Der* *Tür die*
ArtDefNomPl betörő auxPl3 ArtDefDatFem ajtó ArtDefNomFem

Klinke mitgenommen.

kilincs magával visz Perf

A betörők magukkal vitték az ajtó kilincset.

10.

? *Die* *Jungs haben* *dem* *Museum die*
ArtDefNomPl fiúk auxPl3 ArtDefDatNeutr múzeum ArtDefAccPl

Schätze gestohlen.

kincsPl ellopPerf

A fiúk ellopták a múzeum kincseit.

NEM DITRANZITIV IGÉK :

A felelősség igéi is kötelezően vonzzák a datívot:
(Peter Eisenberg(2006: 296) Grundriss der
deutschen Grammatik Bd 2 Der Satz)

○ verbrennen	elégni
○ zerreißen	elszakadni
○ zerbrechen	széttörni
○ schmelzen	elolvasztani
○ kippen	kiloccsanni

- 11. *Die Hose zerreißt ihm.*

ArtDefNomFem nadrág szakadSg3 PronMasc/NeutrDat

Elszakad a nadrágja.

A SZABAD HATÁROZÓS SZERKEZETEK

12.

Der Wind hat dem Mädchen
ArtDefNomMasc szél auxSg3 ArtDefDatNeutr lány

Die Perücke verweht.
ArtDefAccFem paróka elfújPerf
A szél elfújta a lány parókáját.

13.

Der Wind hat die Perücke verweht.
A szél elfújta a parókát.

KÖTELEZŐ ÉLŐ JEGY A SZABAD HATÁROZÓS IGÉK ESETÉBEN

14.

**Der* *Hund hat* *dem* *Buch* *die*
ArtDefNomMasc kutya auxSg3 ArtDefDatNeutr könyv ArtDefAccPl

Blätter *aufgefressen.*

lapPl megeszPerf
A kutya megette a könyv lapjait.

15.

Der *Hund hat* *dem* *Kind* *das*
ArtDefNomMasc kutya auxSg3 ArtDefDatNeutr gyerek ArtDefAccNeutr

Mittagessen *weggefressen.*

ebéd megeszPerf
A kutya megette a gyerek ebédjét.

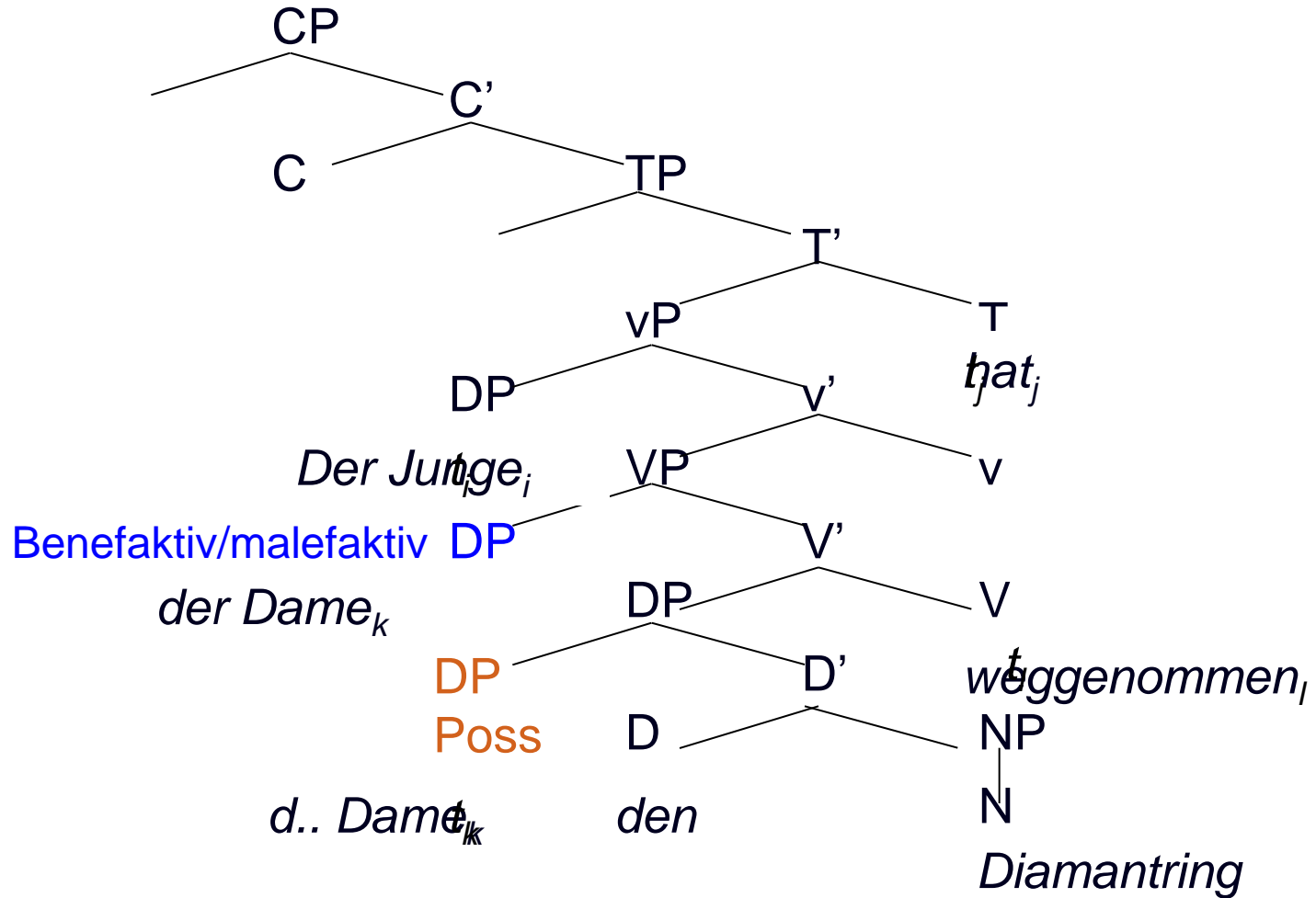
Kérdések:

1. *Mi indokolja a kétfajta olvasatot?*
2. *A részeshatározó miért kaphat birtokosi értelmezést birtokos olvasat esetén ?*
3. *Miért kötelező az élő jegy?*
4. *Miért csak az érintett tematikus szerep esetében jön létre a birtokos olvasat?*
5. *A dativuszi kifejezés az ige vagy a birtokszó vonzata-e.*

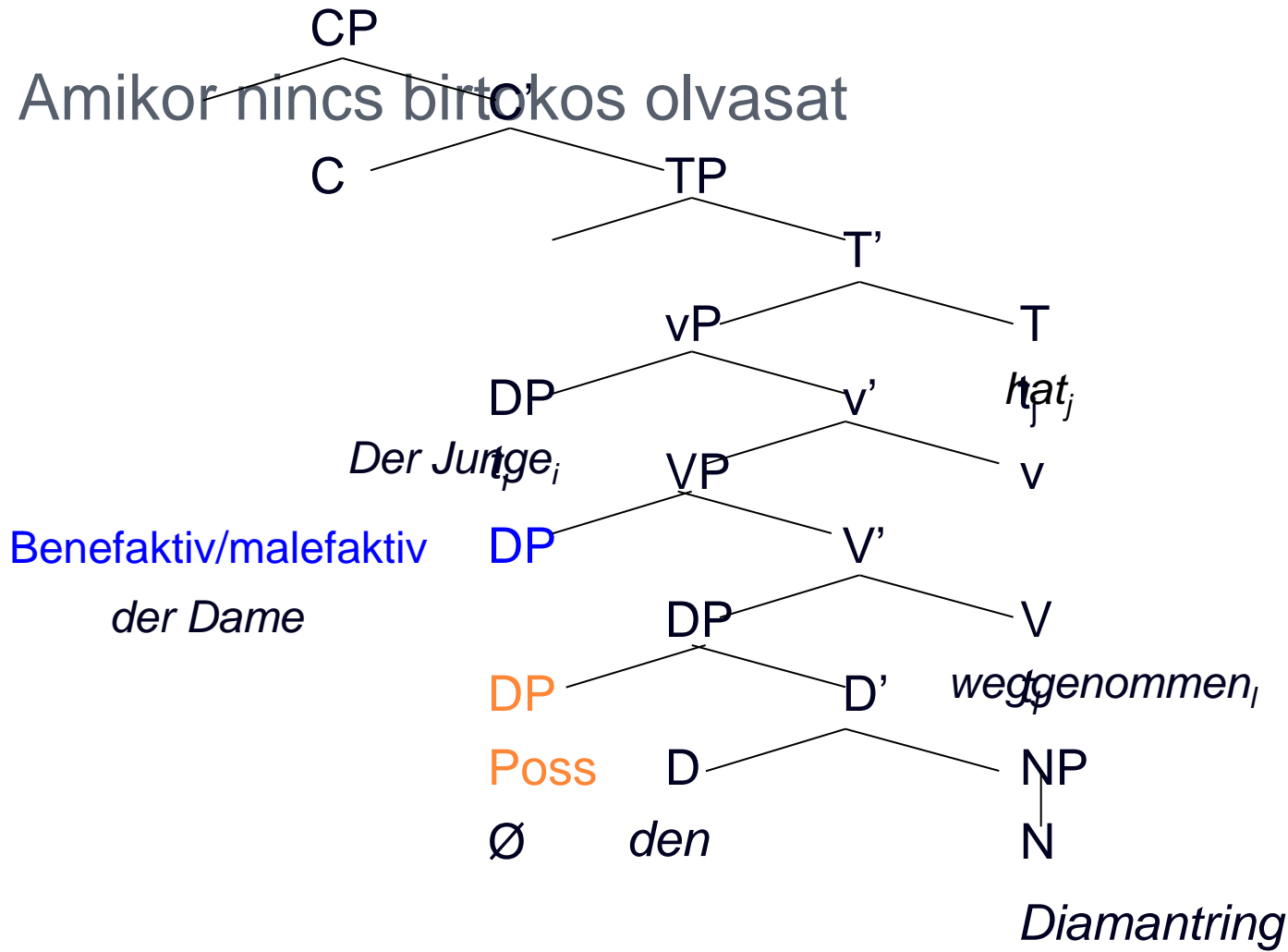

17 "hat" - possessive

15. *Der Junge hat der Dame den Diamantring weggenommen.*

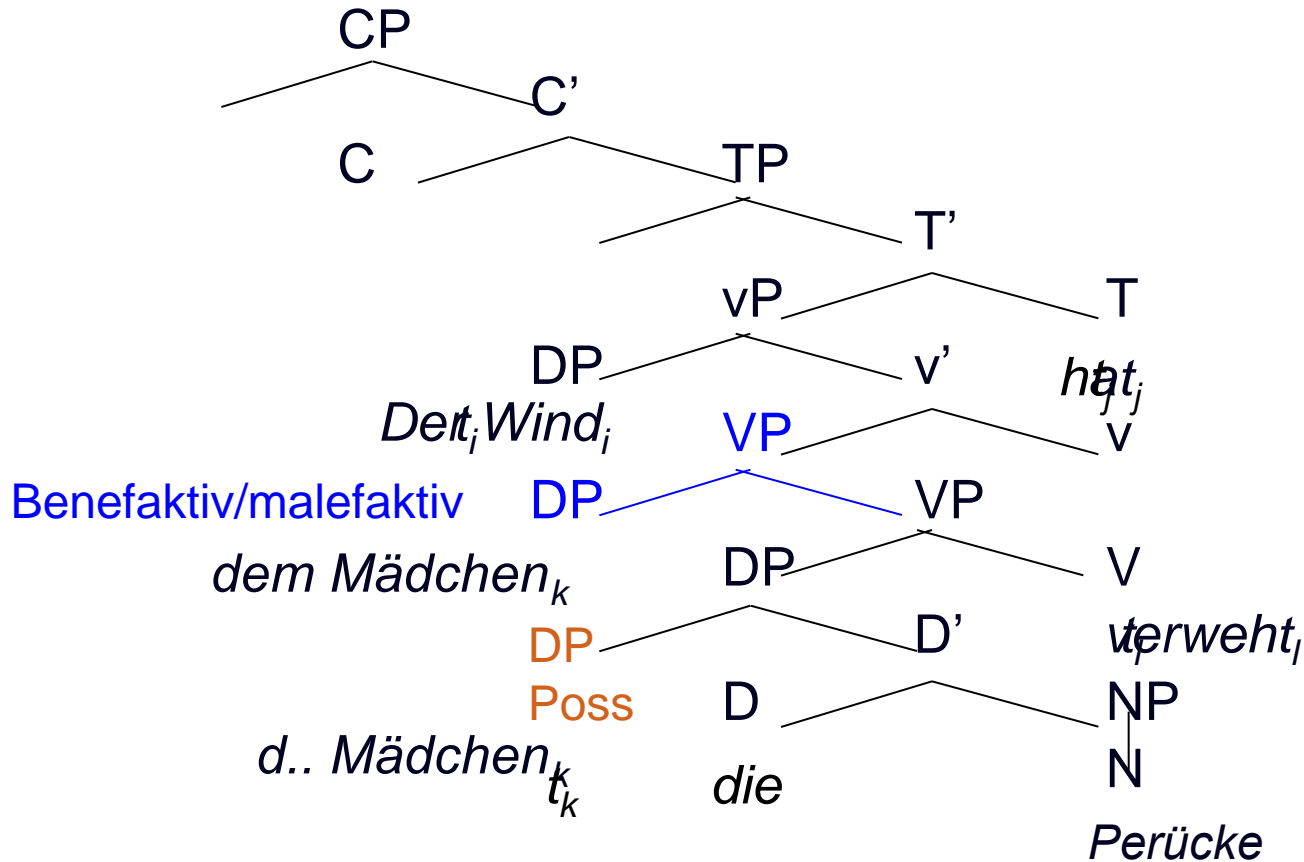
B) Amikor nincs birtokos olvasat

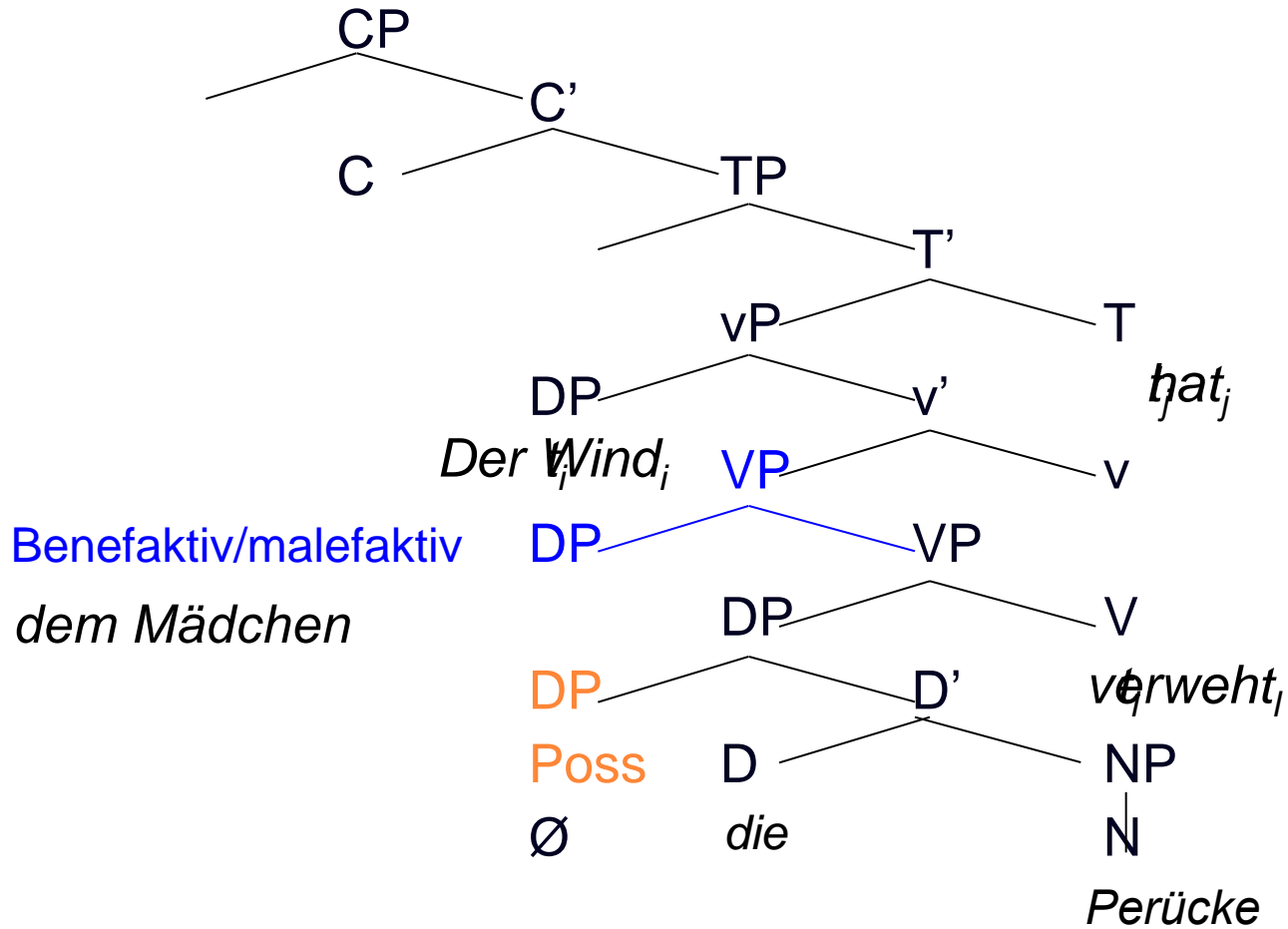
Szabad határozók esetében

Birtokos olvasattal

17. *Der Wind hat dem Mädchen die Perücke verweht:*

Birtokos olvasat nélkül

B) AZ ELIDEGENÍTHETETLEN BIRTOK, ESETÉN KÜLSŐ DATIVUSZI BIRTOKOS

Egyeztetés:

a) Páratlan testrészek

Belső argumentum nem állhat többes számban:

19.

Die alte Frau hat den Kindern
ArtDefNomFem idős asszony auxSg3 ArtDefDatPl gyerekDatPl

die Nase geputzt.
ArtDefAccFem orr törölPerf

Az idős asszony megtörölte a gyerekek orrát.

20.

**Die alte Frau hat den Kindern*
ArtDefNomFem idős asszony auxSg3 ArtDefDatPl gyerekDatPl

die Nasen geputzt.
ArtDefAccPl orrPl törölPerf

b) Páros testrészek:

Csak többes számú határozott főnevekkel

21.

Der *Arzt* *hat* *ihm*
ArtDefNomMasc orvos auxSg3 PronDatMasc

die *Beine* *geheilt.*
ArtDefAccPl lábPl meggyógyít Perf

Az orvos meggyógyította a lábát.

22.

(?)Der *Arzt* *hat* *ihm* *das*
ArtDefNomMasc orvos auxSg3 PronDatMasc ArtDefAccNeutr

Bein *geheilt.*
láb meggyógyít Perf

Az orvos meggyógyította (azt) a lábát.

- c) Az elidegeníthetetlen birtok mindig határozott,
mert type

23.

* *Ubul hat dem Kind Kopf gestreichelt.*
Ubul auxSg3 ArtDefDatNeutr gyerek fej simogatPerf
Ubul fejet simogatott a gyerekeknek.

A magyarban lehetséges:

24.

Hajat mosott a gyerekeknek.

d) Módosítószó sem :

25.

**Ubul hat den Kindern den kleinen*
Ubul auxSg3 ArtDefDatPl gyerekDatPl ArtDefAccMasc kisdekl

Kopf gestreichelt.

fej simogatPerf

Megsimogatta a gyerekek kis fejét.

C) A birtokos névmással együtt használatos birtok

26.

Ubul hat dem Bürgermeister
Ubul auxSg3 ArtDefDatMasc polgármester

sein Haus angezündet.
PronPossAccMasc ház felgyújtPerf.

Felgyújtotta a polgármester házát.

A SZERKEZET FELÉPÍTÉSE

A részeshatározós főnév és a tárgy esetben álló főnév nem alkot egy egységet:

27.

Dem *Bürgermeister* *hat* *er*
ArtDefDatMasc polgármester auxSg3 őNomMasc
das / *sein* *Haus* *angezündet, nicht*
ArtDefNomNeutr PronPossMasc ház felgyújtPerf neg
sein *Büro*
PronPossMasc iroda.

Nem a polgármester házát gyújtotta fel, hanem az irodáját.

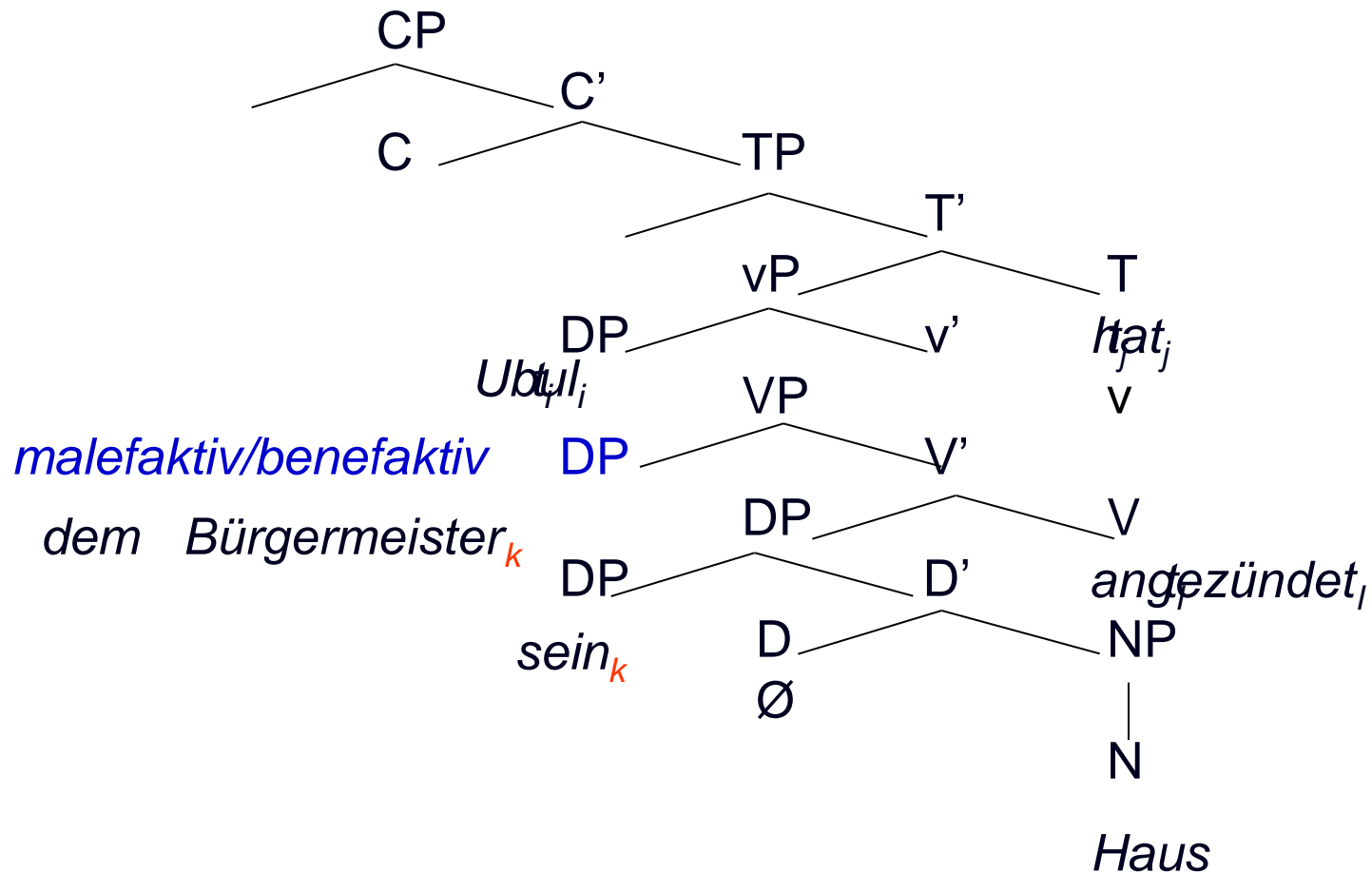
28.

*% *Dem Bürgermeister sein Haus hat er*
angezündet, nicht sein Büro.

SZERKEZETI ÁBRA

29. *Ubul hat dem Bürgermeister sein Haus angezündet.*

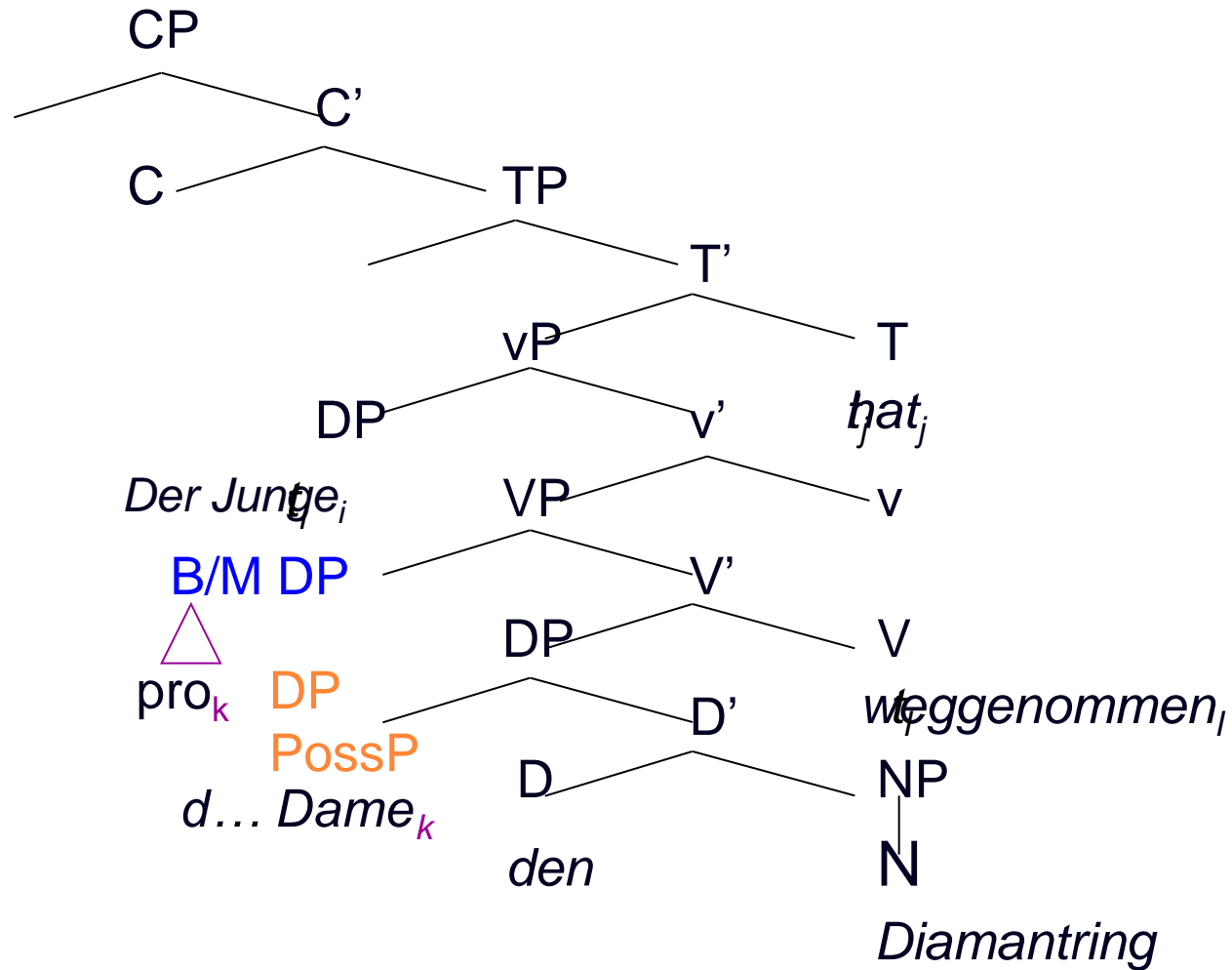
Forrás:

- **Hole, Daniel** (2005). Reconciling “possessor” datives and “beneficiary” datives –
Towards a unified voice account of dative binding in German*In C. Mainburg, & A. Wöllstein (Eds.), *Event argumentums: Foundations and applications* (pp. 213-242) Tübingen: Niemeyer.
- **Lee-Schoenfeld, Vera** (2006): *German possessor datives raised and affected* In *J CompGerman Lingvist* 9: 101-142
- **Vergnaud, J. –Zubizarreta, M. L.** (1992) The Definit Determiner and the *Inalienable* Construction in French and in English. *Linguistic Inquiry* 23.4.pp 595-652 (J.R. Vergnaud and M.L. Zubizarreta)
- **DUDEN, Die Grammatik**, (2009) Unentbehrlich für richtiges Deutsch 8. überarbeitete Auflage. Bd 4. Hg: Dudenredaktion Dudenverlag München–Leipzig - Zürich S. 816-821, 827, 1212-13
- **Eisenberg, Peter** (2006) *Grundriss der deutschen Grammatik* Band 2. 3. durchgesehene Auflage, Hg: J.B. Metzler Stuttgart – Weimar S 294. 99
- **Helbig/Buscha: Deutsche Grammatik** (1998) Langenscheid Verlag 18. Auflage S 283-286, 288-289, 290, 547

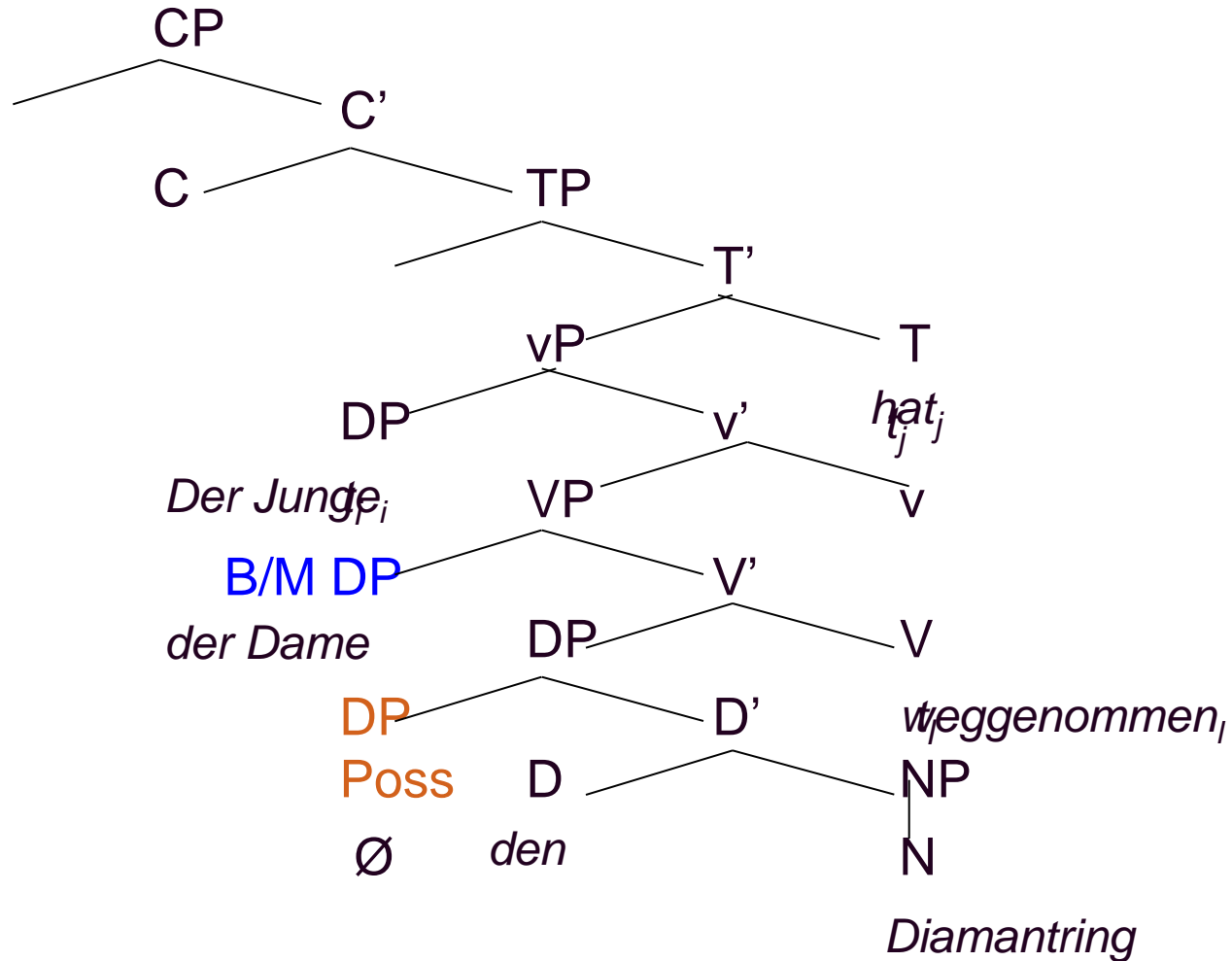

Lehetséges változatok: birtokos olvasat kötelező vonzat esetén

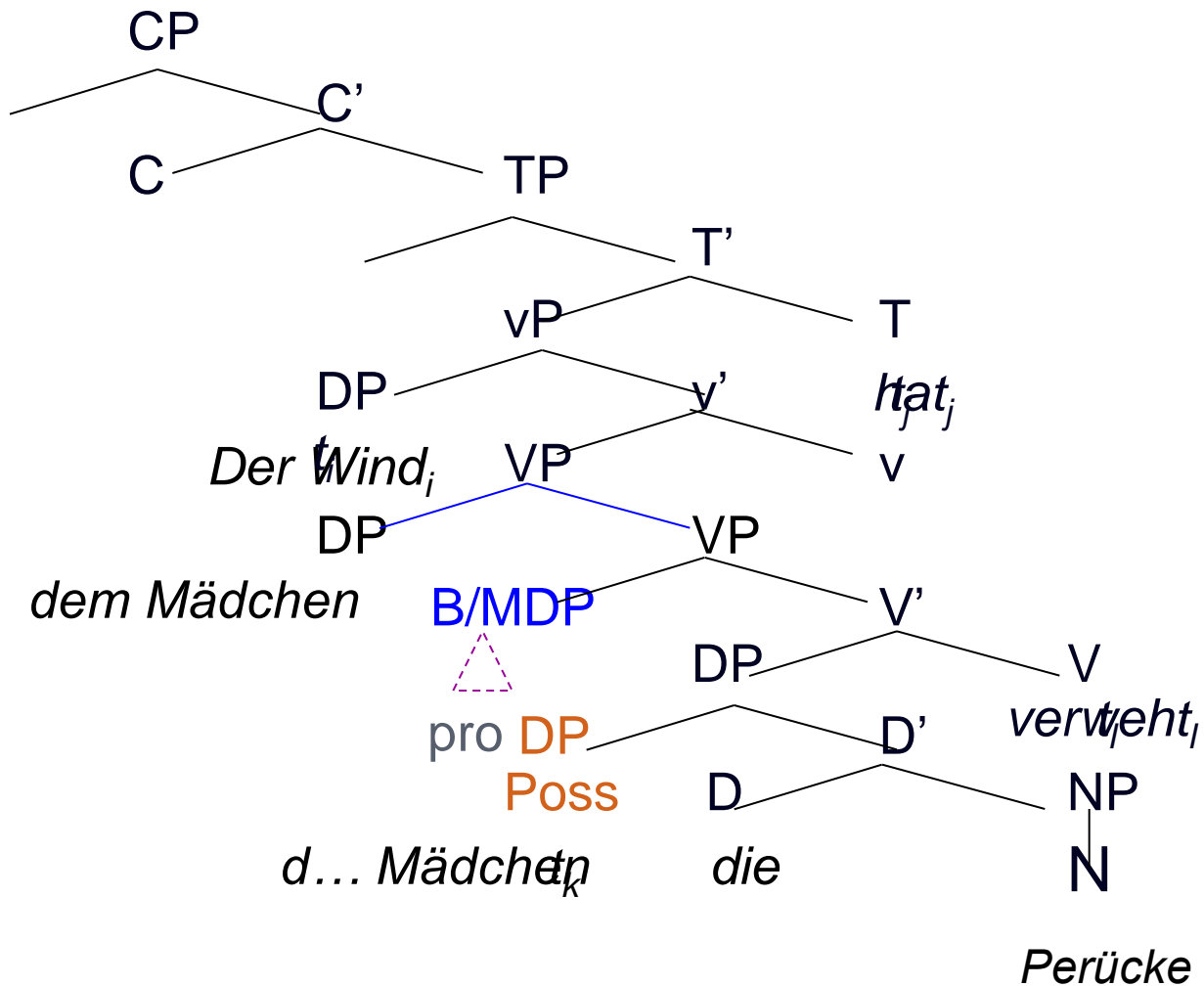
15. *Der Junge hat der Dame den Diamantring weggenommen.*

kötelező vonzat esetén
Ha nincs birtokos olvasat

Szabad határozók birtokos olvasat

Szabad határozók ha nincs birtokos olvasat

